

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง "การกำหนดวาระสารในชุมชนออนไลน์ www.pantip.com กรณีศึกษา โต๊ะเฉลิมไทยและโต๊ะราชดำเนิน" ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ก่อตั้งและผู้ดูแลเว็บบอร์ดคาเฟ่ (Café) เว็บไซต์ PANTIP.COM รวมทั้งบุคลากรงานข่าวจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ และมติชน ทั้งนี้เพื่อศึกษาถึงภาพรวมของอิทธิพลการกำหนดวาระสารในเว็บบอร์ดโต๊ะเฉลิมไทยและโต๊ะราชดำเนินที่มีต่อสื่อมวลชนและสังคมไทยในปัจจุบัน ในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) กระทั่งแนะนำในเว็บบอร์ดโต๊ะเฉลิมไทยและโต๊ะราชดำเนิน รวมทั้งข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและเดลินิวส์ ระหว่างวันที่ 15 มิถุนายน – 15 ธันวาคม 2548 ทั้งนี้เพื่อศึกษาถึงปริมาณการนำเสนอประเภทเนื้อหา รูปแบบการสื่อสาร ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างกระทุ้งแนะนำในเว็บบอร์ด โต๊ะเฉลิมไทยและโต๊ะราชดำเนินกับข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและเดลินิวส์ ผลการศึกษาพบว่า

1. กระบวนการกำหนดวาระสารในเว็บบอร์ดโต๊ะเฉลิมไทยและโต๊ะราชดำเนิน เริ่มต้นขึ้นจากการที่สมาชิกผู้ใช้งานกดโหวต (Vote) ให้คะแนนกระทุ้งที่ตนเองมีความชื่นชอบเป็นพิเศษ เมื่อกระทุ้งใด ๆ ก็ตามมีคะแนนโหวตมากที่สุด 3 อันดับแรก ก็จะได้เลื่อนขึ้นมาเป็น "กระทุ้งแนะนำโดยสมาชิก" และถูกนำเสนอในตำแหน่งบนสุดของกระทุ้งทั้งหมดในหน้าแรกของเว็บบอร์ดแต่ละโต๊ะ เพื่อแสดงให้เห็นให้ผู้ใช้งานคนอื่น ๆ ได้ทราบว่ากระทุ้งดังกล่าวถูกเลือกสรรมาแล้วว่ามีความน่าสนใจมากเพียงพอที่จะคลิก (Click) เข้าไปอ่านรายละเอียดภายในกระทุ้ง

ในส่วนของเว็บบอร์ดกับการกำหนดประเด็นให้กับสื่อมวลชนและสังคมนั้น พบว่าเว็บบอร์ดเป็นสื่อที่สามารถเปิดประเด็นและสร้างกระแสต่าง ๆ ให้กับสังคมไทยได้ไม่น้อย เนื่องจากเว็บบอร์ดเป็นหน่วยทางสังคมรูปแบบหนึ่งซึ่งมีข้อมูลข่าวสารไหลเวียนอยู่ในปริมาณมหาศาล ทั้งสื่อมวลชนและสังคมจึงสามารถใช้ประโยชน์จากเว็บบอร์ดได้อย่างไม่จำกัด อย่างไรก็ตาม ผลการสัมภาษณ์ระบุว่า อิทธิพลของเว็บบอร์ดในการกำหนดประเด็นให้กับสื่อมวลชนนั้นยังคงอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากกระทุ้งในเว็บบอร์ดที่จะสามารถพัฒนาไปเป็นข่าวที่อยู่ในความสนใจของสื่อมวลชนได้นั้น จะต้องเป็นประเด็นที่มีความสำคัญมากจริง ๆ ซึ่งกรณีดังกล่าวไม่ได้มีโอกาสเกิดขึ้นบ่อยนัก แม้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะมีมุมมองต่อเว็บบอร์ดในฐานะของการเป็นแหล่งข่าว แต่แหล่งข่าวแห่งนี้ก็ยังคงถูกตั้งคำถามในเรื่องของความน่าเชื่อถือ เนื่องจากข้อมูลข่าวสารในเว็บบอร์ดเป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นของบุคคลที่ไม่แสดงตัวตน ไม่ระบุชื่อเสียงเรียงนาม (Anonymous)

และสถานภาพทางสังคมที่แท้จริง ดังนั้นเมื่อข้อมูลที่ปรากฏบนเว็บบอร์ดไม่สามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงและที่มาที่ไปได้ ความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารในเว็บบอร์ดจึงอยู่ในระดับต่ำ สำหรับประเด็นข่าวจากเว็บบอร์ดที่สื่อมวลชนให้ความสนใจนั้น ผลการสัมภาษณ์พบว่าส่วนใหญ่จะเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและเป็นประเด็นที่ขายได้ ยกตัวอย่างเช่น ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวงการบันเทิง สังคม การพนัน หรือประเด็นที่ล่อแหลมอย่างเรื่องทางเพศ ซึ่งถือเป็นสูตรหลักของหนังสือพิมพ์ประเภทปริมาณโดยทั่วไป ส่วนหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพกลับไม่ได้ให้ความสนใจกับข้อมูลข่าวสารในเว็บบอร์ดมากนัก เนื่องจากมีทิศทางในการนำเสนอข่าวสารที่แตกต่างกัน

สำหรับอิทธิพลของการกำหนดวาระสารในเว็บบอร์ดโต๊ะเฉลิมไทยและโต๊ะราชดำเนินที่มีต่อการกำหนดประเด็นให้กับสังคมนั้น ผลการศึกษาพบว่าแม้เว็บบอร์ดจะเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการเปิดประเด็นและสร้างกระแสต่าง ๆ ได้มากมาย แต่หากปราศจากการเสนอข่าวต่อยอดจากสื่อมวลชนแล้ว โอกาสที่ประเด็นจากเว็บบอร์ดจะแพร่กระจายไปสู่สังคมในวงกว้างนั้นคงเป็นไปได้ยาก ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าผู้ที่มิชอบพาทมากที่สุดในการกำหนดประเด็นให้กับสังคมก็ยังคงเป็นสื่อมวลชนกระแสหลักนั่นเอง

2. เว็บบอร์ดโต๊ะเฉลิมไทยและโต๊ะราชดำเนินมีปริมาณการนำเสนอกระทู้แนะนำทั้งสิ้น 276 กระทู้ (จากการนำเสนอวันละ 3 กระทู้ เป็นระยะเวลา 92 วัน) จาก 276 กระทู้ สามารถเก็บตัวอย่างกระทู้แนะนำในเว็บบอร์ดโต๊ะเฉลิมไทยได้จำนวน 271 กระทู้ และเก็บตัวอย่างกระทู้แนะนำในเว็บบอร์ดโต๊ะราชดำเนินได้ทั้งหมด 274 กระทู้ ส่วนกระทู้ที่เหลือจัดเป็นกระทู้ซึ่งถูกงดเว้นการนำเสนออันเนื่องมาจากมีเนื้อหาขัดต่อกฎ กติกา และมารยาทซึ่งทาง PANTIP.COM ได้กำหนดไว้

3. สำหรับประเภทเนื้อหาของกระทู้แนะนำในเว็บบอร์ดโต๊ะเฉลิมไทย พบว่ามีการนำเสนอเนื้อหาประเภทเกมและการ์ตูนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เนื้อหาประเภทสื่อวิทยุ-โทรทัศน์ สถาบันพระมหากษัตริย์และราชวงศ์ สื่อสิ่งพิมพ์ ข่าวสารและเหตุการณ์ต่าง ๆ ภาพยนตร์ เบ็ดเตล็ด ดนตรี และเพลง คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต และอันดับสุดท้ายคือ ประเภทบุคคลสาธารณะ ดาราและนักร้อง ซึ่งมีปริมาณเท่ากับโฆษณาและศิลปวัฒนธรรม แต่ไม่พบการนำเสนอเนื้อหาประเภทละครเวทีในเว็บบอร์ดโต๊ะเฉลิมไทย

ส่วนประเภทเนื้อหาของกระทู้แนะนำในเว็บบอร์ดโต๊ะราชดำเนิน พบว่ามีการนำเสนอเนื้อหาประเภทการเมืองมากที่สุด รองลงมาได้แก่ เนื้อหาประเภทสังคม, สถาบันพระมหากษัตริย์และราชวงศ์ เบ็ดเตล็ด การต่างประเทศ กวีการเมือง และกฎหมายตามลำดับ แต่ไม่พบการนำเสนอเนื้อหาประเภทเศรษฐกิจในเว็บบอร์ดโต๊ะราชดำเนิน

4. ในด้านรูปแบบการสื่อสารของกระทู้แนะนำในเว็บบอร์ดโต๊ะเฉลิมไทยและเว็บบอร์ดโต๊ะราชดำเนิน พบว่ากระทู้แนะนำในเว็บบอร์ดทั้ง 2 โต๊ะ มีรูปแบบการสื่อสารเพื่อแสดงอารมณ์

ความรู้สึก (Expressive Communication) มากที่สุด รองลงมาได้แก่รูปแบบการสื่อสารเพื่อการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน (Interactive Communication) และรูปแบบการสื่อสารเพื่อบอกกล่าว (Cognitive Communication) ตามลำดับ

5. ความสัมพันธ์ระหว่างกระทู้แนะนำในเว็บบอร์ดใต้เฉลิมไทยและใต้ราชดำเนิน (Public Agenda) กับข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและเดลินิวส์ (Media Agenda) พบว่ากระทู้แนะนำในเว็บบอร์ดใต้เฉลิมไทยมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ความสัมพันธ์ในรูปแบบพาดหัวข่าว ภาพข่าว และสื่อกฎบัตรตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่ากระทู้แนะนำในเว็บบอร์ดใต้เฉลิมไทยมีความสัมพันธ์กับข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์เช่นเดียวกัน โดยพบความสัมพันธ์ในรูปแบบของเนื้อหาข่าวและพาดหัวข่าวมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ภาพข่าว แต่ไม่พบความสัมพันธ์ในรูปแบบของสื่อกฎบัตร

ในส่วนของเว็บบอร์ดใต้ราชดำเนิน พบว่ากระทู้แนะนำในเว็บบอร์ดใต้ราชดำเนินมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาข่าวหน้าหนึ่งของไทยรัฐมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ความสัมพันธ์ในรูปแบบพาดหัวข่าว ภาพข่าว และสื่อกฎบัตรตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่ากระทู้แนะนำในเว็บบอร์ดใต้ราชดำเนินมีความสัมพันธ์กับข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์เช่นเดียวกัน โดยพบความสัมพันธ์ในรูปแบบของเนื้อหาข่าวมากที่สุด รองลงมาได้แก่ พาดหัวข่าว ภาพข่าว และสื่อกฎบัตรเช่นเดียวกัน

เมื่อแยกพิจารณารูปแบบความสัมพันธ์ข้างต้นตามประเภทเนื้อหาของเว็บบอร์ดแต่ละใต้ พบว่า กระทู้แนะนำประเภทข่าวสารและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเว็บบอร์ดใต้เฉลิมไทย รวมทั้งกระทู้แนะนำประเภทการเมืองและประเภทสังคมในเว็บบอร์ดใต้ราชดำเนินเป็นประเภทของกระทู้แนะนำที่มีเนื้อหาสัมพันธ์กับข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและเดลินิวส์มากที่สุด ซึ่งผลของการวิเคราะห์เนื้อหาข้างต้นสอดคล้องกับผลของการสัมภาษณ์ซึ่งพบว่าประเด็นที่ผู้ใช้งานเว็บบอร์ดนำมาพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านการตั้งและตอบกระทู้นั้น ส่วนหนึ่งเป็นลักษณะของการคัดลอกเนื้อหาจากประเด็นข่าวที่สื่อมวลชนกระแสหลักได้นำเสนอไปแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นทางการเมืองและเศรษฐกิจ